

Olie en de economie

Op 29 maart j.l. werd op de Erasmus Universiteit te Rotterdam een conferentie gehouden met als onderwerp onzekerheid rond de toekomstige ontwikkeling van energieprijzen en de consequenties daarvan voor de economische politiek. Deze vraagstelling werd in het bijzonder toegespitst op de situatie in een aantal Westeuropese landen waaronder zich zowel energie-importeurs als energie-exporteurs bevinden. Voor de behandeling van dit thema waren drie buitenlandse sprekers uitgenodigd om een paper voor te bereiden dat op de conferentie werd bediscussieerd. Daarnaast vond een forumdiscussie plaats. Dit nummer van *ESB* is geheel aan het congres gewijd. Behalve een verslag van hetgeen op de dag ter sprake kwam, bevat het enkele aanvullende beschouwingen die op hetzelfde onderwerp betrekking hebben. Door een systematische groepering van het besprokene wordt geprobeerd een zo overzichtelijk mogelijk beeld te schetsen van de gevolgen die een onzekere energieprijzontwikkeling heeft voor de internationale conjunctuur in het algemeen en voor de economische ontwikkeling in een aantal Westeuropese landen in het bijzonder. Tevens wordt onderzocht welke economisch-politieke consequenties daaraan kunnen worden verbonden.

De conferentie, die werd georganiseerd door de Stichting Rotterdamse Monetaire studies in samenwerking met Chevron Nederland BV, bestond uit twee delen: een ochtendzitting onder voorzitterschap van prof. dr. E. J. Bomhoff, hoogleraar monetaire economie aan de Erasmus universiteit Rotterdam, waar de drie internationale papers werden besproken, en een forumdiscussie in de middag onder voorzitterschap van prof. dr. P. Korteweg, thesaurier-generaal bij het Ministerie van Financiën.

De aftrap voor de conferentie werd verricht door prof. dr. P. R. Odell, directeur van het Centre for International Energy Studies, die een voorspelling van de energieprijzontwikkeling tot het jaar 2040 presenteerde. Odell besprak een drietal mogelijke prijsscenario's waarbij hij benadrukte hoe belangrijk het voor zowel olieconsumerende als olieproducerende landen zou zijn om in de nabije toekomst tot prijs- en hoeveelhedaafspraken te komen vanwege het wederzijdse belang dat beide groepen landen hebben bij het verminderen van de onzekerheid rond de energieprijzontwikkeling. De bijdrage van Odell is in het eerste hoofdstuk vrijwel integraal opgenomen.

Na de uiteenzetting van Odell volgde een bespreking van de drie congrespapers. Na een korte inleiding door de auteurs werden vragen gesteld door een panel, dat naast prof. Bomhoff als voorzitter, bestond uit drs. E. E. van Laer, verbonden aan de economische studiedienst van Pierson, Heldring en Pierson, dr. M. van Nieuwkerk, adjunct-chef van de afdeling Betalingsbalansen bij De Nederlandsche Bank, en prof. dr. D. J. Wolfson, hoogleraar openbare financiën aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Als eerste kwam het paper *Fiscal policy, the price of energy and the UK recession* van prof. dr. A. Budd, hoogleraar aan de London Business School (LBS), ter sprake. Dit bevat een evaluatie van de rol die energieprijzen en het overheidsbeleid bij de economische ontwikkelingen in het Verenigd Koninkrijk hebben gespeeld. De tweede inleiding werd verzorgd door prof. dr. P. de Grauwe, die als hoogleraar verbonden is aan de Katholieke Universiteit van Leuven in België. In zijn paper, getiteld *Fiscal policies in Belgium and in the Netherlands since 1970*, schetst hij aan de hand van ontwikkelingen in de spaarquote, de lopende rekening en het overheidstekort in beide landen, waarom de Belgische economie er op dit moment slechter

voorstaat dan de Nederlandse. Ten slotte presenteerde prof. dr. V. D. Norman, hoogleraar economie aan de Norwegian School of Economics and Business Administration in Bergen, zijn paper *Energy prices and economic policy in small, open economies*, dat een overzicht bevat van de economische politiek die in de jaren zeventig in Noorwegen, Zweden en Denemarken is gevoerd. Een samenvatting van deze papers vindt men terug onder het hoofdstuk „Energie en de conjunctuur in enkele Westeuropese landen”, dat voorts een beschouwing bevat over de gevolgen die de energierijkdom heeft gehad voor de Nederlandse economie.

Na de middagpauze startte een forumdiscussie waaraan naast prof. Korteweg als voorzitter en de drie inleiders uit de ochtendzitting werd deelgenomen door prof. drs. J. Weitenberg, onderdirecteur van het Centraal Planbureau, en prof. dr. N. Walter, hoofd van de afdeling conjunctuuranalyse van het Institut für Weltwirtschaft aan de Universiteit van Kiel (BRD). Het eerste discussiepunt betrof de gevolgen van een olieprijsdaling voor de reële economie. De discussie spitste zich daarbij toe op de vraag in hoeverre de recente olieprijsdaling een belofte inhoudt voor economisch herstel in West-Europa en of een eventuele opleving in de economische activiteit dan nog dit jaar zichtbaar zal worden of pas later. Of is in het afgelopen decennium de aanbodzijde van de Westeuropese economieën door de twee oliecrises en de daarop volgende recessie zodanig verzwakt dat op korte termijn geen positieve effecten verwacht kunnen worden? Daarna kwam de discussie op de mogelijke dreiging van een internationale financiële crisis en op de vraag of de eerder besproken eventuele positieve effecten van een olieprijsdaling op de reële economie wellicht teniet zullen worden gedaan als blijkt dat een aantal olieproducerende landen die worden geconfronteerd met dalende olie-inkomsten, niet in staat zal zijn aan de rente- en aflossingsverplichtingen op buitenlandse schulden te voldoen. Zijn de kansen op een dergelijke crisis in de afgelopen 12 maanden toe- of afgenomen? Een weergave van deze discussie treft men aan onder het hoofdstuk „Olie en de internationale conjunctuur”.

In het tweede gedeelte van de forumdiscussie werd ingegaan op de waarschijnlijke reacties van monetaire autoriteiten en overheden op een olieprijsdaling. Zullen zij reageren met een bijstelling van hun doelstellingen inzake de lopende rekening, de inflatiebestrijding en het overheidstekort? En in hoeverre is te verwachten dat overheden op de olieprijsdaling zullen reageren met een overeenkomstige verhoging van indirecte belastingen en accijnzen op olie en olieprodukten? Aan de forumleden werd ook gevraagd wat naar hun inzicht de reacties van monetaire autoriteiten en overheden zouden moeten zijn op de recente olieprijsdalingen. Dit is weergegeven in het hoofdstuk over de budgettaire en monetaire politiek.

Ten slotte is onder de titel „Energie en de gevolgen voor de binnenlandse economie” een beschouwing opgenomen over de effecten die de beschikbaarheid van eigen energiebronnen of de aanwezigheid van een energie-intensieve produktiestructuur heeft voor de economische structuur van een land. Daarbij worden ook de verschijnselen van de „Dutch disease” besproken.

Ook al lijken de dagen van de OPEC geteld en vertoont de olieprijs een daling, de onzekerheid rond de ontwikkeling van de energieprijs is niet van de wereld weggenomen. Door een bespreking op de conferentie en een beschrijving in deze *ESB* is gepoogd de aard van deze onzekerheid te verduidelijken en de mogelijke gevolgen aan te geven.